

Цариградският вестникъ преди всичко принесе грамадна услуга въ защита на народнитъ права и интереси при борбата за независима духовна иерархия, която, споредъ разбиранията на всички, трѣбваше да улесни просвѣтното дѣло и да бжде предтеча на политическата свобода. Въ Цариградъ и въ цѣла България така схващаха положението и така действуваха. Народни дейци, общественици, учители, търговци, занаятчи, основатели и участници въ разни културни дружества — извикани отъ проповѣдитѣ на цариградския печатъ — прѣки работници и представители на общини, за борба по добиване на независима черкова — всичко това бѣше се посветило на единодушна, дружна работна-органъ на която бѣ будниятъ, много добре списваниятъ цариградски вестникъ — макаръ само седмично, но все пакъ находящъ се въ постоянно допирание съ българския читателъ и шепнещъ на ухото му: „бодростъ и просвѣтна работа! Свободата се дава на тогоязъ, който работи за нея, който е готовъ да я извоюва до-стойно!“.

И, когато на 28 февр. 1870 г. се издаде Сутанскиятъ ферманъ за учредяване на българска екзархия — т. е. за отдѣлна самостоятелна и независима българска черкова, не можеше да не се съзнава, че за това тържество най-много се дължеше на цариградския вестникъ, който държеше на щрекъ дейцитѣ, когато тѣ се усещаха не тъй ревностни, сплотяваше ги, когато се разнебитваха и ги въодушевяваше за дружна и енергическа борба. И смѣло може да се каже, че цариградскиятъ вестникъ, при скромно оценение на своитѣ заслуги, можа да сложи победния венецъ върху главата на българския народъ, борилъ се почти около половинъ столѣтие за черковна независимостъ. Султанскиятъ ферманъ за учредяване на българска екзархия въ предѣли, въ които влязаше цѣла северна придунавска България, южна България съ Одринско, Тракия и Македония, бѣше единъ документъ, единъ официаленъ крепостенъ актъ за територията на българския елементъ. Цариградскиятъ вестникъ подчертаваше този моментъ отъ народната борба и победа, напомняше, че не всичко е свършено, подчертаваше, че сега на българскитѣ духовни и граждански водачи предстои нова тежка задача: не само да запазятъ спечеленото, но да се заематъ за доброто строителство на българската черкова. Славейковъ отъ високото на печатната звѣнарница не единъ пътъ заяви, че черковниятъ въпросъ „е моста, по който нашиятъ народъ минува широката крепостъ, която дѣли тѣзи две нравствени сръжди — невежеството и общественото развитие“. — „Нашата цель, казва той въ в. „Македония“, е да гледаме да образуваме въ на-